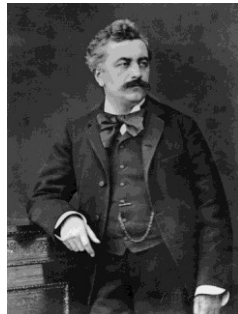

Louis Aragon

In tegenstelling tot wat hij graag voorhield, kwam Aragon niet voortijdig ter wereld op de Parijse Place des Invalides. Waarschijnlijker is dat zulks gebeurde in Neuilly-sur-Seine op 3 oktober 1897. Er is echter geen geboorteakte voorhanden.

Aragon was een buitenechtelijk kind van Louis Andrieux. Deze avontuurlijk aangelegde advocaat, die al op zijn drieëntwintigste toetrad tot de Vrijmetselarij, werd in 1870 veroordeeld tot drie maanden gevangenis voor het beledigen van keizer Napoleon III, maar hij kwam na het uitzitten van twee derde van zijn straf, vrij op 4 september. Zes dagen later, ingevolge het afzetten van de keizer, werd hij in Lyon benoemd tot procureur van de Republiek en moest hij samenwerken met de rechters die hem eerder veroordeeld hadden.

Niettegenstaande twee recent uitgevochten duels, wat bij wet verboden was, werd hij in 1879 benoemd tot prefect van de Parijse politie. Hij werd ook meermaals verkozen tot parlementair afgevaardigde en was zelfs een korte tijd ambassadeur in Spanje. Hij schreef buitendien talrijke artikelen in kranten en publiceerde meerder boeken.

Dit bouwstuk beste BB:., is onderverdeeld in twee luiken. Het eerste heeft als titel het beroemde maxime uit Aragons dichtbundel *Le Fou d'Elsa* uit 1963, die luidt:

La femme est l'avenir de l'homme

Louis Aragon groeide op omgeven door vrouwen. Zijn familienaam zou door zijn vader zijn gekozen als verwijzing naar het autonome Aragon dat gesitueerd is in het noorden van Spanje, land waar hij – zoals gezegd – ambassadeur was geweest. Om de eer van de nog heel jonge mama, Marguerite Toucas, en van haar vooraanstaande familie te vrijwaren, werd voorgegeven dat de boreling een adoptieve zoon was van diens grootmoeder en ging hij dus door als een 'broer' van zijn moeder.

Het gegeven dat hij door zijn vader nooit officieel werd erkend, heeft een diepe, nimmer geheelde wonde geslagen in Aragons gemoed. Hetgeen hijzelf ervoer als hét drama van zijn leven, en het duistere geheim dat hij deelde met zijn zich als zijn oudere zus voordoeende mama, heeft hij op een heel aangrijpende manier verwoord in drie gedichten, gekend onder de noemer *Domaine Privé*.

In 1916 schreef Aragon zich in aan de faculteit geneeskunde van Parijs. In het tweede jaar ontmoette hij er André Breton. Op het ogenblik dat hij wegens de toenemende oorlogsdreiging werd gemobiliseerd, onthulde zijn vermeende zus hem de ware toedracht van zijn geboorte.

Na de oorlog, in maart 1919, verscheen het eerste nummer van het tijdschrift *Littérature*, dat Aragon uitgaf tezamen met André Breton en zijn lyceumvriend Philippe Soupault. Het tijdschrift begon in aanvang als een spreekbuis van het dadaïsme, maar evolueerde al vrij vlug, mede door de inbreng van André Breton, in de richting van het surrealisme.

In 1920 verscheen Aragons eerste gedichtenbundel *Feu de joie*. Het volgende jaar publiceerde hij zijn eerste roman: *Anicet ou le panorama*.

Zijn geneeskundestudie, die hij intussen had hervat, zou hij in 1922 opgeven. In de jaren twintig nam Aragon ook steeds meer en meer deel aan de surrealistische beweging: hij schreef geregeld voor het tijdschrift *Littérature*, hielp mee bij het organiseren van tentoonstellingen (bijvoorbeeld die van Max Ernst in 1921), en werkte mee aan het Bureau de recherches surréalistes. In 1924 verschenen zijn surrealistische manifest *Une Vague de rêves*, en zijn boek *Le libertinage*.

Zijn engagement binnen de surrealistische stroming kan worden begrepen vanuit zijn persoonlijke ervaringen in de oorlog. Tevens als een verwerping van het burgerlijke maatschappijmodel waarvan de hypocrisie, de onrechtvaardigheden en sociale misstanden hem fel tegen de borst stuitten.

Gedurende deze periode vertoonde hij een alsmaar groeiende interesse voor de Franse Communistische Partij en werd er uiteindelijk lid van. Tot aan zijn dood zou hij haar trouw blijven. Zij het na de *Praagse Lente* van 1968 met enige reserve.

In 1928 publiceerde hij *Le Con d'Irène*. Deze anoniem en op kosten van de auteur uitgegeven novelle werd echter bij wet verboden. Toen hij voor het gerecht werd gedaagd ontkende hij in alle toonaarden er de auteur van te zijn. Wegens het financiële debacle dat er uit voortvloeide, en de ontdekking in die dagen dat zijn vriendin Nancy hem schaamteloos bedroog, ondernam hij een zelfmoordpoging.

Die episode ligt aan de basis van één van zijn meest bekende gedichten *Il n'aurait fallu*, dat later door zanger Leo Ferré met een groot inlevingsgevoel ten gehore werd gebracht. Het handelt over Aragons plotse wedergeboorte dankzij zijn kennismaking met Elsa Triolet. Het gaat door voor één van de mooiste liefdesverklaringen ooit.

Die groeiende mentale band leidde tot een breuk met zijn vrienden. Zo konden Elsa Triolet en André Breton het hoegenaamd niet met elkaar vinden. Daarop, eind 1929, verlieten de twee geliefden de woongemeenschap der surrealisten om apart te gaan wonen.

Net in dat jaar hadden Breton en Aragon tezamen het toneelstuk *Le Trésor des jésuites* geschreven. Beiden zoon van een Vrijmetselaar, steken daarin de draak met bepaalde gebruiken uit de toenmalige Vrijmetselarijriten van de Grand-Oriënt de France.

In tegenstelling tot Breton, die een goede band had met zijn vader, wordt aangenomen dat voor Aragon dit stuk een *freudiaanse* manier was om een *vadermoord* te plegen op Louis Andrieux, die hem compleet negeerde en miskende.

Het stuk ging pas zes jaar later in première. Ironisch genoeg in Praag, de hoofdstad van Tsjecho-Slowakije, een land dat door Vrijmetselaars werd opgericht en waarvan alle politieke tenoren lid waren van de Loge. Breton vertelde later dat het hem sterk verwonderd had dat er vanwege hen geen reactie op het stuk gekomen was.

In de jaren na hun feitelijke scheiding, werd ook de ideologische kloof tussen Aragon en Breton steeds groter. Aragon koos voor een totaal engagement tegenover de communistische beweging; Breton nam enkel de dialectische methodiek over van het marxisme.

Gaandeweg werd Aragons schrijven sterk beïnvloed door het socialistisch realisme. Dit kwam vooral tot uiting in de romancyclus die hij aanvatte in 1934 met *Les Cloches de Bâle*. Dat politiek engagement en militantisme kan worden verklaard vanuit zijn intens verlangen de wereld radicaal te veranderen, en een zo groot mogelijke individuele persoonlijke vrijheid te propageren. In die zin was het marxisme voor hem veeleer *une façon de vivre*, dan een bindend politiek systeem.

Meerdere Franse chansonniers en muzikschrijvers vonden in de poëzie van Aragon inspiratie. Onder anderen: Ferrat, Kosma, Ferré, Béart en Trenet. Heel gekend ook is het door Georges Brassens op muziek gezette, en door Françoise Hardy vertolkte, gedicht uit 1946:

Il n'y a pas d'amour heureux

wat meteen de titel is van het tweede deel van deze lezing.

Alhoewel dit, overigens ook door ondermeer Barbara en Hugues Aufray gebrachte lied veelal ervaren wordt als een evocatie van een volkomen en alles overheersende liefde, die echter kennelijk nimmer ten volle haalbaar blijkt, verwijst de laatste strofe - die tot spijt van de dichter werd weggelaten -, uitdrukkelijk naar diens verzetsdaden, en die van de partizanen tijdens de Duitse bezetting.

De in september 1940 gepubliceerde zogenaamde *Liste Otto*, (een opsomming van werken die door de Duitse overheid verboden werden), vermeldde trouwens enkele van Aragons geschriften, zoals: *Les Cloches de Bâle* en *Pour un réalisme socialiste*.

Gedurende de bezetting was Aragon een van de weinige Franse schrijvers die openlijk partij kozen tegen het nazisme. Al steunden sommige dichters hem daarin, weliswaar heel discreet. Dat engagement van Aragon veroorzaakte wel een breuk met zijn goede vriend Pierre Drieu La Rochelle, die zich sinds kort tot het nazisme had bekend.

Samen met Elsa, met wie hij in 1939 was getrouwd, organiseerde Aragon ook het Front National des écrivains. Die literaire verzetsactiviteiten hadden voor gevolg dat zij tijdens de laatste jaren van de oorlog met valse papieren in de Provence onderduiken moesten.

Gedurende dat tijdsbestek herwon Aragon dan weer een hernieuwde, dichterlijke inspiratie die hij niet meer had gehad sedert zijn voormelde 'realistische periode'. In 1941 schreef hij ondermeer *Le Crève-cœur* en het jaar erop *Les Yeux d'Elsa*, Sinds dan is zijn poëzie sterk doordrenkt van de diepe sentimenten voor zijn geliefde, Elsa.

Elsa werd in Moskou geboren in 1896, als Ella Joerjevna Kagan. Omdat hij aan haar intellectuele verwachtingen niet kon voldoen was ze van haar eerste man, de Franse officier André Triolet, gescheiden.

Haar literaire loopbaan begon eigenlijk pas echt met haar eerste Franstalige roman *Bonsoir Thérèse* uit 1938. Hoewel haar werk enigszins in de schaduw bleef hangen van dat van Aragon, ontving ze in 1944 de Prix Goncourt, en dan nog wel als eerste vrouw ooit.

In 1963 zette ze zich actief in om de roman *Een dag uit het leven van Ivan Denisovitch* van Aleksandr Solzjenitsyn, naar het Frans te laten vertalen en te laten uitgeven. Met succes overigens.

Haar veertig jaar lange samenzijn met Aragon werd gekenmerkt door talrijke conflicten. Zo verweet hij haar dat ze te weinig met hem was begaan en dat ze te veel uithuizig was. Ze leefden dan ook meermaals gedurende een korte of langere perioden apart. Toch wordt hun huwelijk omschreven als geslaagd. Ook wel omdat hun periodes van zelfgekozen ballingschap, beiden in staat hebben gesteld een indrukwekkend literair oeuvre op te bouwen.

Opnieuw samenwonende met Louis Aragon, overleed Elsa in 1970 aan een hartaanval. Gedurende heel haar leven was ze zijn muze geweest en hadden ze samen een mythisch koppel gevormd. Niet allen op het literaire vlak, maar ook als weerstanderspaar, als militante uitdragers van een door Aragon nagejaagde communistische utopie, tevens om hun bitse strijd tegen het Franse kolonialisme.

Na Elsa's dood afficheerde Aragon uiteindelijk zijn waarachtige seksuele geaardheid op dewelke zijn aanvankelijke *compagnon de route*, Pierre Drieu La Rochelle - die intussen zelfmoord had gepleegd - al in de jaren '30 had gealludeerd. Meer specifiek in zijn roman *Gilles*.

Mogelijks was die levenslang versluiserde ingesteldheid één van de aanleidingen tot de veelvuldige strubbelingen en rupturen met zijn vrouw Elsa.

Bijgestaan door zijn vriend, de nog in leven zijnde poëet en schrijver Jean Ristat, overleed Louis Aragon op 24 december 1982. Hij was toen 85 jaar oud. Hij werd begraven in Saint-Arnoult-en-Yvelines, in het park van zijn domein met molen en woonhuis.

Daar rust hij sinds dan naast zijn zo aanbeden levensgezellin en muze, Elsa.

En, misschien ervoer hij pas in *der Tod, un amour heureux*.

Paul de Pessemier 's Gravendries

April 2016.